

Juryrapport Machiavelliprijs 2012

Bauke Vaatstra, voor u en uw familie gebeurde het onvoorstelbare in de nacht van Koninginnedag 1999. Uw dochter Marianne, bijna 17 en met veel zin in het leven, kwam niet meer thuis. En het zou ruim 13 jaar duren voordat u werd gebeld door het Openbaar Ministerie met de mededeling dat er een DNA-match was op grond waarvan een verdachte was aangehouden.

U moet zich in die 13 jaar wel eens een eenzaam man hebben gevoeld. Want naast de verwerking van het verlies van uw dochter, moest u vechten tegen de bierkaai om de zoektocht naar de dader op gang te houden. Maar u bleef overeind. Ook toen de emoties in de plaatselijke gemeenschap hoog opliepen, omdat gevoelens over het onderzoek naar de moord en het verzet tegen een plaatselijk asielcentrum door elkaar gingen lopen. U bleef overeind. Ook toen vrijwel niemand meer geloofde dat de dader nog zou worden opgespoord.

Door de ontstane commotie had uw vertrouwen in het Openbaar Ministerie een ernstige knauw gekregen. Aandacht voor nabestaanden die een gruwelijke moord moesten verwerken, was destijds niet vanzelfsprekend voor het OM. Pas maanden na de moord en nadat u zelf 36 vragen over het lopende onderzoek had ingediend, kwam het OM op het idee hulp bij de traumaverwerking aan te bieden. Maar de mevrouw die daar mee werd belast, belde u eerst op met de vraag wie haar uren zou betalen. Het OM maakte het er niet beter op toen de onderzoeksleider in oktober 1999 bekend maakte dat als er aan het einde van het jaar geen verdachte zou zijn, de zaak op de plank zou gaan.

Dat nooit, moet u hebben gedacht. U nam zich voor net zolang aandacht voor de noodzaak tot opsporing te blijven vragen, totdat de dader zou zijn ontmaskerd. Desnoods door zelf als ‘speurder’ aan de gang te gaan. Een dagblad schreef in die tijd: “einde van de missie-Marianne, van de dader geen spoor”. En daarmee begon de missie van Bauke Vaatstra. Een missie die 13 jaar zou duren.

U begon uw strijd met beperkte middelen, maar met gezond verstand en met gebruik van de media. Om te voorkomen dat de zaak voortaan als een “cold case” zou worden beschouwd, maakte u van de media uw bondgenoot. U zocht ze op waar u kon om uw verhaal te vertellen. U maakte geen geheim van uw ergernis over de houding van het OM die in die tijd vanuit een ivoren toren leek te opereren. Gewoon als een burger die vond dat het Openbaar Ministerie er niet voor zichzelf is, maar voor elke Nederlander die te maken krijgt met een misdrijf. Zoals u in gesprekken met vertegenwoordigers van het OM placht te zeggen: “Maar ik ben jullie opdrachtgever”.

U begon via de publiciteit aandacht te vragen voor uw zaak door een interview te geven aan de Telegraaf- naar aanleiding van de uitspraken van de onderzoeksleider die de zaak wilde laten rusten. U richtte een website op en vroeg bezoekers van de site om aanwijzingen en tips. U deed als familie een beroep op de Wet Openbaarheid van Bestuur om inzage te verkrijgen in de opsporingsdossiers, omdat het OM medewerking weigerde. En van meet af aan bleef u hameren op de noodzaak van een grootschalig DNA-onderzoek.

In oktober 2000 maakte het OM bekend geen toestemming te verlenen voor een dergelijk grootschalig DNA-onderzoek. Het eerste rechteam werd in juli 2001 twee jaar na de moord opgeheven. Een jaar later startte een tweede rechteam dat ook weer werd ontbonden. Pas jaren later startte het derde rechteam.

Intussen zocht u waar u maar kon de media op. Daardoor begonnen Kamerleden zich met de zaak bezig te houden. Ook misdaadjournalist Peter R. de Vries liet de zaak niet los en gebruikte zijn publicitaire kracht om de druk verder op te voeren. Maar het is dankzij uw niet-aflattende strijd dat de politieke geesten rijp werden gemaakt om grootschalig DNA-onderzoek wettelijk mogelijk te maken in het geval van zeer ernstige misdrijven.

In april 2012 –nog geen 10 maanden geleden – volgde eindelijk een doorbraak: nieuwe wetgeving maakte grootschalig DNA-verwantschapsonderzoek mogelijk. De opsporing van de vermoedelijke dader kwam eindelijk in een stroomversnelling. In september werd aan 7300 mannen uit de omgeving gevraagd DNA-materiaal af te staan voor een verwantschapsonderzoek. Dit leidde op basis van een 100% DNA-match tot de aanhouding van een verdachte, die inmiddels ook heeft bekend.

De dag van bekendmaking van deze aanhouding, markeert het voorlopige einde van een 13-jarige strijd. Een strijd die velen allang zouden hebben opgegeven, maar u niet. Een strijd ook waarvoor u en uw gezin een hoge prijs voor hebben betaald. Zeker, anderen hebben u geholpen, maar juist in de eerste fase stond u er alleen voor. Op een volhardende, professionele en authentieke wijze heeft u 13 jaar lang de media ingeschakeld waardoor uiteindelijk de vermoedelijke dader kon worden opgespoord. Door uw media-optredens wist u eerst te voorkomen dat de zaak een “cold case” zou worden. En dankzij uw publieke aanhouden en aandringen is het in 2012 eindelijk mogelijk geworden om grootschalig DNA-onderzoek te verrichten.

En u ging ook fair om met de media. Kenmerkend was het dat in de dagen na de bekendmaking van de DNA-match, u volop beschikbaar was voor de media. U vond het vanzelfsprekend dat waar u altijd actief journalisten had opgezocht, u dus ook beschikbaar moest zijn voor hen toen zij u opzochten voor een reactie op de aanhouding van Jasper S.

U heeft zich op een bijzondere wijze ingezet om een onvoorstelbare misdaad die het leven van u en uw familie voorgoed heeft veranderd, opgelost te krijgen. Door uw publieke strijd, 13 jaar lang, werden de met opsporing belaste autoriteiten gedwongen het onderzoek niet op de plank te leggen maar voort te zetten en uiteindelijk met u samen te werken. Tegenwoordig bent u zelfs betrokken bij de opleiding van politiemensen.

Uw consistente pleidooi voor grootschalig DNA-onderzoek heeft als breekijzer gefungeerd voor een doorbraak in de wetgeving waardoor ook de oplossing van de andere ‘cold cases’ naderbij is gekomen. U heeft daarmee een belangrijke bijdrage geleverd aan het herstel van het publieke vertrouwen in de rechtsorde. De betekenis van uw publieke rol gaat dan ook veel verder dan de oplossing van de moord op uw dochter.

Bauke Vaatstra, u heeft er boven alles voor gezorgd dat politie en justitie nu en in de toekomst niet meer om slachtoffers en nabestaanden van ernstige misdrijven heen kunnen.

Het bestuur van de Stichting Machiavelli beseft maar al te goed dat u deze strijd heeft gevoerd als vader van een dochter die nooit 17 is geworden. De uitreiking van de Machiavelliprijs 2012 vandaag is dan ook geen feest, maar een eerbetoon aan een man die niet opgaf.